

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของงานวิจัย

คุณภาพบริการและรักษาพยาบาลเป็นหัวใจสำคัญของระบบบริการทางสุขภาพของประเทศเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า คุณภาพบริการเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้รับบริการปรารถนาที่จะได้รับบริการที่ดี (จรัส สุวรรณเวลา, 2541; จิรุตน์ ศรีรัตนบัลล์, 2543 อ่างใน ยุวดี ทองหนู้ย, 2545) การรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (Hospital Accreditation) เป็นกลไกกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาระบบงานภายในโรงพยาบาลอย่างเป็นระบบทั่วทั้งองค์กร ซึ่งโรงพยาบาลที่ได้รับการรับรองคุณภาพจะส่งผลด้านบวกหลายอย่างต่อโรงพยาบาล ทั้งในการเสริมสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นให้แก่สังคมและผู้รับบริการ การเสริมสร้างระบบบริหารจัดการที่ดีขององค์กรตลอดจนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (จิรุตน์ ศรีรัตนบัลล์, 2544; สิทธิศักดิ์ พฤกษ์ปิติกุล, 2544) กลยุทธ์หนึ่งของการดูแลผู้ป่วยที่มีคุณภาพ คือ มีการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลที่มีมาตรฐานเพื่อสร้างหลักประกันว่าผู้รับบริการได้รับบริการที่มีคุณภาพ (สิทธิศักดิ์ พฤกษ์ปิติกุล, 2544; กฤษณ์ อุทัยรัตน์, 2544)

การติดเชื้อในโรงพยาบาลเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นได้เสมอทั่วโลก การติดเชื้อที่เกิดขึ้นมักก่อให้เกิดความสูญเสียและมีผลกระทบต่อผู้ป่วย ญาติ โรงพยาบาลตลอดจนประเทศชาติโดยรวม ในสหรัฐอเมริกาการติดเชื้อเป็นสาเหตุการตายที่สำคัญ และพบว่าการติดเชื้อแผลผ่าตัดเป็นอันดับสามของการตายจากการติดเชื้อในโรงพยาบาล ทำให้ผู้ป่วยต้องนอนโรงพยาบาลนานขึ้น 7-9 วัน และมีค่าใช้จ่ายประมาณ 90,000 ปอนด์ (Barnard Bonnie, 2002; Reilly J. et al, 2001) ในประเทศไทย พบอุบัติการณ์ได้ตั้งแต่ ร้อยละ 3.6-11 ซึ่งเป็นสาเหตุของการตายโดยตรงได้ถึงร้อยละ 5.9 และเป็นสาเหตุของการตายโดยอ้อมร้อยละ 4.3 (โรงพยาบาลลำปาง, 2545) การป้องกันการติดเชื้อเป็นการป้องกันความเสี่ยงอย่างหนึ่ง ซึ่งเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการดูแลผู้ป่วย การบริหารองค์กร และการทำงานของหน่วยงานสนับสนุน ซึ่งหากไม่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์นี้จะเป็นปัญหาในการทำงานได้ (อนุวัฒน์ ศุภชติกุล, 2543) จากหลายการศึกษาพบว่า การดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อมีปัจจัยสนับสนุนได้แก่ การมีนโยบาย มีคู่มือการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ การมีที่ปรึกษา การทบทวนให้ความรู้ การพัฒนาและฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกรณีพิเศษติดตามอย่างมีระบบ และการมีอุปกรณ์อย่างเพียงพอ ทั้งนี้ต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน

(สมพร ลอยความสุข, 2539; มัทนา ฤทธิสิทธิ์ และคณะ, 2543; หุจิตร ศรีปฐมสวัสดิ์, 2544; ยูดี ทองหนู้ย, 2545; โรงพยาบาลลำปาง, 2545)

ปัจจัยหลักที่ถือเป็นปัจจัยวิกฤติของความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพตามกระบวนการรับรองคุณภาพโรงพยาบาลมี 5 ประการที่สำคัญคือ ความมุ่งมั่นและความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของผู้นำสูงสุด การสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ การมีทีมประสานงานหรือทีมนำคุณภาพที่เข้มแข็ง การให้ความรู้และการอบรมเจ้าหน้าที่อย่างทั่วถึงและเพียงพอ และการจัดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาล จากการศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลของศูนย์ควบคุมโรค สหรัฐอเมริกาในโครงการศึกษาประสิทธิภาพการควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาล (Study on Efficacy of Nosocomial Infection Control : SENIC) พบว่า โรงพยาบาลที่มีแผนงานควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลที่มีประสิทธิภาพสามารถป้องกันการติดเชื้อในโรงพยาบาลได้ประมาณ 1 ใน 3 (ร้อยละ 32) ของการติดเชื้อทั้งหมด โรงพยาบาลที่ไม่มีแผนงานควบคุมการติดเชื้อหรือมีแผนงานแต่ไม่มีประสิทธิภาพ อัตราการติดเชื้อในโรงพยาบาลจะสูงร้อยละ 18 ต่อปี นอกจากนี้ปัจจัยด้านนโยบายของรัฐและกฎหมายเป็นสิ่งเร่งเร้าให้โรงพยาบาลปรับปรุงคุณภาพ เพื่อให้ได้ รับรองมาตรฐาน (อะเคื่อ อุณหเลขกะ, 2542; สิทธิศักดิ์ พฤษย์ปิติกุล, 2544)

โรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้ที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล มีจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลศูนย์หาดใหญ่และโรงพยาบาลศูนย์ยะลา ซึ่งเป็นโรงพยาบาลระดับตติยภูมิ ที่มีการรักษาเฉพาะในหลายสาขา มีผู้มารับบริการเป็นจำนวนมาก ทั้งจากการมารับบริการเองและส่งต่อจากโรงพยาบาลอื่น ซึ่งการดำเนินการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อมีความซับซ้อนในการดำเนินงาน ต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกระดับของโรงพยาบาล ทั้งการสนับสนุนและส่งเสริมของการดำเนินงานในด้านบริหารจัดการ การบริการวิชาการและการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง(สมพร ลอยความสุข, 2539; สิทธิศักดิ์ พฤษย์ปิติกุล, 2544) โรงพยาบาลหาดใหญ่ ผู้ป่วยมีการตายจากการติดเชื้อในโรงพยาบาลเป็นอันดับสาม และสถิติอัตราการติดเชื้อในโรงพยาบาลทั้งหมด ปี พ.ศ. 2543 เป็น 4.16 ต่อผู้ป่วย 1,000 คน ปี พ.ศ. 2544 เป็น 3.08 ต่อผู้ป่วย 1,000 คน (ข้อมูลโรงพยาบาลหาดใหญ่, 2544) ซึ่งหลังจากดำเนินเข้าสู่การรับรองคุณภาพโรงพยาบาล เริ่มในปี พ.ศ. 2540 พบว่ามีอัตราการติดเชื้อในโรงพยาบาลในปี 2543-2544 ลดลง 1.08 ต่อผู้ป่วย 1,000 คน ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาการดำเนินงานการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลศูนย์ และศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล ซึ่งใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปใช้ในการปรับปรุงระบบงานและเตรียมเข้าสู่การรับรองเป็นโรงพยาบาลคุณภาพได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

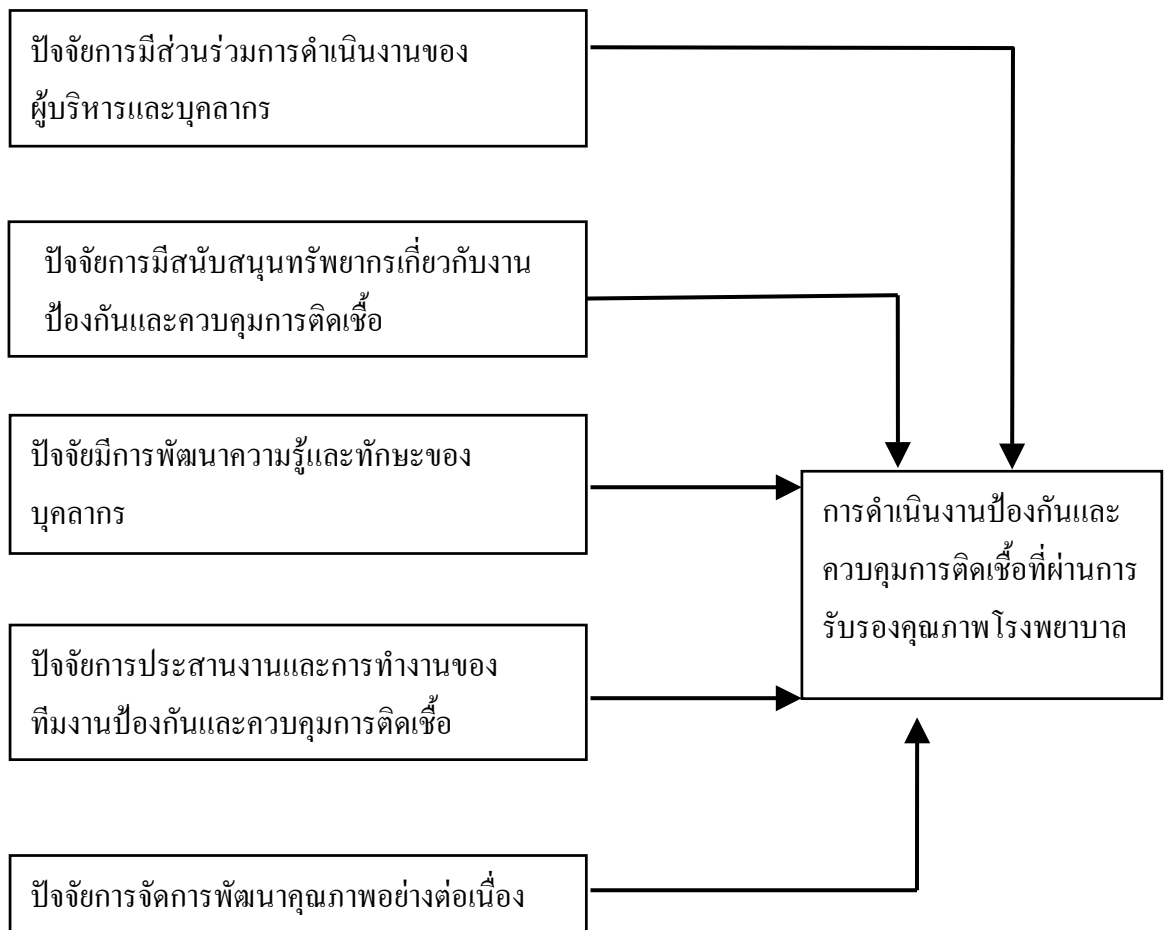
1. เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้ที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้ที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาลในปัจจุบัน

คำถามการวิจัย

1. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและบุคลากร ปัจจัยการสนับสนุนทรัพยากรเกี่ยวกับงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ ปัจจัยการพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากร ปัจจัยการประสานงานและการทำงานของทีมงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ ปัจจัยการจัดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มีอิทธิพลสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้ หรือไม่
2. การดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้ที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาลในปัจจุบันเป็นอย่างไร

กรอบแนวคิด

ในการศึกษาของผู้วิจัยครั้งนี้ ได้ทบทวนวรรณกรรมและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำปัจจัยสนับสนุนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิด และการศึกษาปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้ที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล ซึ่งบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาลสามารถดำเนินงานให้ผ่านการรับรองคุณภาพสำเร็จได้น่าจะมีอิทธิพลจากปัจจัยสนับสนุนดังภาพประกอบ 1 (สิทธิศักดิ์ พุกษ์ปีติกุล, 2544; สมพร ลอยความสุข, 2539; มัทนา ฤทธิสิทธิ์ และคณะ, 2543; ชูจิตต์ ศรีปฐมสวัสดิ์, 2544; ยวดี ทองหนู่น้อย, 2545; โรงพยาบาลลำปาง, 2545)

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานป้องกัน
และควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาล

สมมติฐานหลักการวิจัย

ปัจจัย (การมีส่วนร่วมของผู้บริหารและบุคลากร, การมีระบบสนับสนุนทรัพยากรเกี่ยวกับงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ, การมีการพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากร, การประสานงานและทำงานของทีมงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ และการจัดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง) มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลศูนย์ที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล

สมมติฐานรองการวิจัย

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและบุคลากรมีอิทธิพลสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้

ปัจจัยการสนับสนุนทรัพยากรเกี่ยวกับงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อมีอิทธิพลสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้

ปัจจัยการพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรมีอิทธิพลสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้

ปัจจัยการประสานงานและการทำงานของทีมงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อมีอิทธิพลสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้

ปัจจัยการจัดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องมีอิทธิพลสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้

ความสำคัญของการวิจัย

1. ด้านวิชาการ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อและปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล

2. ด้านการบริหาร ผู้บริหารใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนการบริหารจัดการในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อและพัฒนาหน่วยงาน โดยการพัฒนามตามปัจจัยสนับสนุนให้เข้าสู่การรับรองคุณภาพโรงพยาบาลได้

3. ด้านการบริการ เพื่อให้ผู้บริหารใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนในการดำเนินการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อแก่ผู้รับบริการมาพัฒนาการดำเนินงานให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องได้

4. โรงพยาบาลที่สนใจสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ได้ตามกระบวนการการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในการรับรองคุณภาพโรงพยาบาลได้

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาลในโรงพยาบาลศูนย์ภาคใต้ทั้งหมดจำนวน

2 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลศูนย์หาดใหญ่และโรงพยาบาลศูนย์ยะลา โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ ช่วงระหว่างเดือน ตุลาคม 2546 ถึงเดือน มกราคม 2547

นิยามศัพท์

1. ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ ได้แก่

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของผู้บริหารและบุคลากร หมายถึง ความร่วมมือของบุคลากรในโรงพยาบาลในทุกระดับของการปฏิบัติงานในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ ได้แก่ ผู้บริหาร บุคลากรทุกระดับในโรงพยาบาล การมีส่วนร่วมในงานของแพทย์ การร่วมมือในการปฏิบัติตามแผนงานของบุคลากรในโรงพยาบาล

ปัจจัยการสนับสนุนทรัพยากร หมายถึง การที่โรงพยาบาลมีการสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันและทำลายเชื้อเพียงพอ มีคู่มือมาตรฐาน มีอุปกรณ์เก็บข้อมูลเพียงพอ และมีงบประมาณเพียงพอ

ปัจจัยการพัฒนาความรู้และทักษะ หมายถึง มีการพัฒนาความรู้และทักษะของบุคลากรโดยการอบรมการควบคุมการติดเชื้อ การประชุมปรึกษา และการประเมินการปฏิบัติงานของบุคลากรในการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาล

ปัจจัยการประสานงานและทำงานของทีมงานควบคุมการติดเชื้อ หมายถึง การมีทีมทำงานได้แก่ พยาบาลควบคุมการติดเชื้อและพยาบาลควบคุมการติดเชื้อประจำหอผู้ป่วยเพียงพอ ทีมทำงานซึ่งมีลักษณะเป็นสหสาขา มีการประสานงานกับหน่วยงานอื่นและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ

ปัจจัยการจัดการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง หมายถึง การพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประเมินผลงานของโรงพยาบาลเพื่อค้นหาจุดอ่อนที่ควรพัฒนา มีการวางแผนและทำการพัฒนาคุณภาพและมีการวัดผลหรือประเมินผลการพัฒนา และนำอุปสรรคมาทำการแก้ไขปรับปรุง

2. การดำเนินงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อของโรงพยาบาลศูนย์ในภาคใต้ที่ผ่านการรับรองคุณภาพ คือ โรงพยาบาลระดับตติยภูมิของกระทรวงสาธารณสุขในภาคใต้ ที่ผ่านการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล เป็นโรงพยาบาลมีการวางระบบงานป้องกันและควบคุมการติดเชื้อในโรงพยาบาลที่ดีเอื้อต่อการให้บริการได้อย่างมีคุณภาพและปลอดภัย ซึ่งรับรองกระบวนการพัฒนาและระบบคุณภาพของโรงพยาบาล ได้แก่ โรงพยาบาลศูนย์หาดใหญ่และโรงพยาบาลศูนย์ยะลา